

"Sahibkarlığa və Bazar İqtisadiyyatının İnkişafına Yardım Fondu"nun
İsveçrənin İqtisadi Məsələlər üzrə Dövlət Katibliyinin
Azərbaycandakı Nümayəndəliyinin dəstəyi ilə icra etdiyi
"Azərbaycanda inkişafı təşviq etmək üçün müzakirə platforması"
(AITEMP) layihəsi çərçivəsində İqtisadi Tədqiqatlar Mərkəzinin
"Azərbaycan 2020: Gələcəyə baxış" İnkişaf Konsepsiyasının

11-ci istiqaməti (*Ətraf mühitin qorunması və ekologiya məsələləri*)

2012 – 2015 –ci illər üçün icra vəziyyəti haqqında

MONİTORİNG HESABATI

TƏQDİMAT

2016

İstiqamət üzrə fəaliyyətlər

- ❖ Monitoring Metodologiyasının hazırlanması
- ❖ Məlumatların toplanması
- ❖ Əldə olunması çətinlik yaradan bəzi məlumatlarla bağlı dövlət qurumlarına sorğuların göndərilməsi və cavabların izlənilməsi
- ❖ Ətraf mühitin qorunması istiqamətləri üzrə öhdəliklərin icra vəziyyəti
- ❖ Monitoring səfərləri
- ❖ Monitoring hesabatının hazırlanması, qiymətləndirmə.
- ❖ Nəticə.
- ❖ Təvsiyələr

Azərbaycan 2020: Gələcəyə baxış” İnkişaf Konsepsiyası

11. Ətraf mühitin qorunması və ekologiya məsələləri

Əsas Prioritetlər

- Konsepsiyanın əsas hədəflərindən biri ekoloji cəhətdən dayanıqlı sosial-iqtisadi inkişafa nail olmaq;
- Biomüxtəlifliyin qorunması;
- Meşəsalma və bərpa işləri
- Konsepsiyanın əhatə etdiyi dövrdə Azərbaycanda orta hesabla bir vahid ÜDM istehsalı üçün istifadə edilən enerjinin və emissiya olunan karbon dioksidin miqdarı iqtisadi Əməkdaşlıq və İnkişaf Təşkilatı ölkələri üzrə göstəriciyə yaxınlaşdırılması;
- Xammala qənaət, təbii sərvətlərdən səmərəli istifadə;
- Daşqın və subasma ilə bağlı fəvqəladə halların baş verə biləcəyi zonalar müəyyənləşdirilməsi proqnozlar tərtib edilməsi;
- Torpaq ehtiyatlarının səmərəli idarə olunması;
- Paytaxtda və ölkənin digər yerlərində həm dövlət, həm də özəl sektor tərəfindən aparılan tikinti-abadlıq işləri və iqtisadiyyatın bütün sahələrinin inkişafı üzrə həyata keçirilən tədbirlər zamanı ətraf mühitin mühafizəsi tələbləri;
- Mənzil-kommunal təsərrüfatı sahəsində köklü islahatlar,
- Ətraf mühitin mühafizəsinə dair qanunvericiliyin qabaqcıl beynəlxalq təcrübəyə uyğun təkmilləşdirilməsi, səmərəli monitoring və nəzarət mexanizmlərinin yaradılması, ekologiya və təbiətin mühafizəsi sahəsində elmi araşdırma fəaliyyəti;

“Ətraf mühitin qorunması hər bir şəxsin borcudur”

Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyası.
Maddə 78. Ətraf mühitin qorunması

Əldə olunması çətinlik yaradan bəzi məlumatlarla bağlı dövlət qurumlarına sorğuların göndərilməsi və cavabların izlənilməsi

Bu sorğular aşağıda verilən nazirliklərə ünvanlanmışdır :

- ETSN,
- Fövqəladə Hallar Nazirliyinə (FHN),
- İqtisadiyyat Nazirliyinə (İN),
- Kənd Təsərrüfatı Nazirliyinə (KTN)
- Standartlaşdırma , Metrologiya və Patent üzrə Dövlət Komitəsinə(SMPDK).

ETSN-dən, KTN-dən və SMPDK-dən sorğulara rəsmi cavab verilmişdir.

İki nazirlik (İN və FHN) tərəfindən sorğulara cavab verilməmişdir.

ETSN və SMPDK-dən gələn cavablar qiymətləndirmə üçün yetərli hesab edilsə də KTN-dən “Bərpa olunan kənd təsərrüfatı torpaqları və təbiəti mühafizə tədbirləri” ilə bağlı gələn cavab qiymətləndirmə üçün yetərli olmamışdır.

KTN haqqında Əsasnamədə Nazirliyin əsas vəzifələri bölməsində qeyd edilir:

“kənd təsərrüfatı üçün yararlı torpaq sahələrindən səmərəli istifadə edilməsinə və onların keyfiyyətinin yaxşılaşdırılmasına nəzarət etmək”

Konsepsiyanın ətraf mühitin qorunması istiqaməti üzrə öhdəliklərin İcra Vəziyyəti

• Biomüxtəlifliyin qorunması tədbirləri:

Bioloji Müxtəlifliyin Qorunması və Xüsusi Mühafizə Olunan Təbiət Ərazilərinin İnkişafı Departamenti tərəfindən xüsusi mühafizə olunan təbiət əraziləri şəbəkəsinin genişləndirilməsi.

- xüsusi mühafizə olunan təbiət əraziləri **892 546, 49** hektar,
- **9** milli park,
- **11** dövlət təbiət qoruğu;
- **24** dövlət təbiət yasaqlığı.

Xüsusi mühafizə olunan təbiət əraziləri ölkə ərazisinin **10,3 %-ni**, milli parklar **3,7 %-ni** təşkil edir.

• Qızılağac Dövlət Təbiət Qoruğunun ərazisinin genişləndirilərək Qızılağac Dənizkənarı Milli Parkının yaradılması məqsədilə BMT-nin İnkişaf Proqramının maliyyə dəstəyi ilə müvafiq layihə sənədləri hazırlanıb.

• “Azərbaycan Respublikasının Abşeron Milli Parkının sanitariya-mühafizə zonası”nı təsdiq edib.

• “Azərbaycan Respublikası Hökuməti ilə BMT-nin İnkişaf Proqramı arasında *“Azərbaycanın xüsusi mühafizə olunan təbiət ərazilərinin tərkibindəki sahilyanı ekoloji sistemlərdə idarəetmənin təkmilləşdirilməsi”* layihə sənədi təsdiq edilib.

• *“Xüsusi mühafizə olunan təbiət ərazilərindən və obyektlərindən elmi, mədəni, tədris, turizm və rekreasiya, məhdud təsərrüfat məqsədləri ilə ödənişli əsaslarla istifadə qaydası və ödənişin məbləği”* təsdiq edilib.

• Zaqatala-Balakən regionunda ölkə tarixində ilk *biosfer qoruğunun* yaradılması sənədlər hazırlıq mərhələsindədir.

- Meşə ilə örtülü ərazilərin artırılması üzrə

- 2014-cü ildə **10 min hektardan** artıq sahədə meşəbərpa tədbirləri həyata keçirilib;
- **2640 hektar** sahədə meşə əkini və səpini işləri yerinə yetirilib;
- **3,9 milyon** ədəd ağac əkilib;
- **90 hektar** sahədə toxum səpilmiş;
- **65 hektar** sahədə 2,6 milyon ədəd toxmacar;
- **18 hektar** sahədə 8,6 milyon ədəd çilik basdırılmış;
- **28,3 milyon ədəd** müxtəlif çeşiddə əkin materialları yetişdirilmişdir .

- Su Bioloji Resursları:

Su bioresurslarının artırılması sahəsində 2015-ci ildə **396,44 mln. ədəd** müxtəlif növ vətəgə əhəmiyyətli balıq körpələri, **6,52 mln. ədəd** nərəcinsli, **178,22 min ədəd** qızılbalıq körpələri artırılaraq su hövzələrinə buraxılıb.

Xıllı Nərə Balıqartırma zavodunda süni yetişdirilən müxtəlif yaş qrupuna mənsub nərə cinsli balıqlardan ibarət **təmir-törədici fond** yaradılıb. Azərbaycanda ilk dəfə olaraq süni yetişdirilən ana balığı öldürmədən cərrahi əməliyyat vasitəsilə alınan kürüdən balıq körpələri yetişdirilir.

Su Hövzələrində Bioloji Resursların Artırılması və Mühafizəsi Departamentinin balıqartırma müəssisələri 2015-ci il müddətində **396,5 mln ədəd** müxtəlif növ vətəgə əhəmiyyətli balıq körpələri süni təbii yolla artıraraq respublikanın müəyyən edilmiş su hövzələrinə buraxılıb.

- Xəzər dənizi:

Xəzər dənizi problemləri içərisində səviyyə tərəddüdü ilə yanaşı, dəniz sularının çirklənməsi və ekoloji şəraitin korlanması son dövrün ən mühüm problemidir. Xəzər dənizini çirkləndirən əsas mənbələr təmizlənməmiş sənaye məhsulları və kənd təsərrüfatı tullantıları, çay və dəniz gəmiçiliyi, quru və su sahillərində qaz və neft buruqlarının istismarı, dəniz dibinin dərinləşdirilməsi işləri zamanı ikinci çirklənmə, atmosfer və su vasitəsilə uzaq zonalardan çirkli maddələrin gəlməsidir.

Xəzərə çaylar vasitəsilə hər il **40-45 km³** çirkab daxil olur ki, onun da **60 %** Volqa çayının payına düşür.

Xəzər Kompleks Ekoloji Monitoring İdarəsi tərəfindən illik iş planına müvafiq olaraq 2015-ci il ərzində Xəzər dənizinin Azərbaycan Respublikasına mənsub sektorunda və onun şimaldan cənubadək **955 km-lik sahil zolağında**, eləcə də dənizdə fəaliyyət göstərən müəssisə və obyektlərdə, üzən vasitələrdə ümumilikdə **2061** monitoring keçirilib.

Bu istiqamət üzrə fəaliyyətlər icra olunub və bu fakt monitoring səfərləri zamanı təsdiqlənib. Ona görə də öhdəliklərin icrası qiymətləndirmə metodoloiyasına uyğun olaraq maksimum - 3 balla qiymətləndirilib.

● **Meşəsalma və bərpa işləri nəticəsində meşə sahələrinin ümumi torpaq sahələrinə nisbətinin artımı tədbirləri:**

Son 12 il ərzində:

- **130 min hektar** sahədə meşəbərpa işləri aparılmış və yeni meşələr salınmış,
- **100 milyon ədəd** ağac əkilmiş,
- **350 milyon ədəd** əkin materialı yetişdirilmiş və
- **2 min ton toxum** tədarük edilmişdir.

Meşə ilə örtülü ərazilərin sahəsi **11,4 %-dən 11,8 %-dək** artmışdır (1 milyon ha).

Abşeron yarımadası və ona bitişik digər arid zonalarda, həmçinin magistral avtomobil yollarının kənarlarında **2014-cü il ərzində**

- **1,2 milyon ədəd** ədəd müxtəlif növ ağac və kol cinsləri əkilmiş,
- **608 ha ərazi** müasir damcılı suvarma sistemi ilə təchiz edilmiş,
- **7 ədəd** (həcmi 200, 750, 10-20 min m³ olan) su anbarı,
- **20 ədəd** su nasosu,
- **3 ədəd 100 kVt-lıq** transformator quraşdırılmış,
- **657 kq toxum tədarük** edilmiş,
- **1862 hektar sahəyə 2 min ton üzvi,**
- **453 hektar sahəyə 84 ton mineral gübrə** verilmiş,
- **371 km yanğından mühafizə zolağı** çəkilmişdir.

Meşələrin İnkişafı Departamenti

Tabeli qurumları tərəfindən *2015-ci il ərzində* plan-proqnoz göstəricilərini vaxtında və yüksək aqrotexniki qaydalara uyğun tədbirlər görülüb.

- *10140 hektar* plan-proqnoza qarşı *10141 hektar* sahədə meşəbərpa tədbirləri görülüb;
- *2635 hektar* plan-proqnoza qarşı *2636 hektar* sahədə meşə əkini və səpini işləri ;
- *4310,4 min ədəd* ting əkilib;
- *32546,4 hektar* sahədə Meşə əkinlərinin becərilməsi işləri görülüb;
- *33224,6 hektar* sahədə suvarma;
- *2576,85 hektar* sahədə torpaq hazırlığı işləri,
- *7505 hektar* sahədə isə təbii bərpaya kömək tədbirləri həyata keçirilib.

Müxtəlif ağac və kol cinslərindən *175078,5 kq toxum tədarük* edilib.

İl ərzində tinglik sahəsində görülən işlər;

- səpin şöbəsində *90,57 hektar sahədə toxum səpilib*,
- böyütmə şöbəsinin *67,51 hektar sahəsində 2638,9 min ədəd* toxmacar,
- kökləndirmə şöbəsinin *12,88 hektar sahəsində isə 626 min ədəd çilik basdırılıb*.
- tinglik sahələrində *30236,59 min ədəd müxtəlif çeşiddə əkin materialları* yetişdirilib.

- avan ağacların yetişdirib qiymətli ağaclar kateqoriyasına keçirilməsi tədbirləri *9738 hektar* sahədə icra edilib ki, bunun *2768 hektarı meşə* əkinidir.

*“Azərbaycan Yaşıllaşdırma və Landşaft Quruluşu” Açıq Səhmdar Cəmiyyəti
2008-2016-cı illər üçün məlumatları:*

- Nəqliyyatın hərəkətindən yaranan səs-küyün azaldılması məqsədi ilə yolqoruyucu yaşıllıqlar salınması istiqamətində görülən işlər:

ETSN-nin tabeliyində Azərbaycan Respublikasında qeyri-meşə fondu torpaqlarında, o cümlədən magistral avtomobil yollarının mühafizə zolaqlarında yaşıllıqların salınması, bərpası və becərilməsi sahəsinin davamlı inkişafını təmin edən idarəetmə sisteminin təkmilləşdirilməsi məqsədilə “Azərbaycan Yaşıllaşdırma və Landşaft Quruluşu” Açıq Səhmdar Cəmiyyəti təsis edilmiş və onun nəzdində **8 yaşıllaşdırma idarəsi** yaradılmışdır.

Meşə ehtiyatlarının bərpa edilməsi və genişləndirilməsi sahəsində, yeni meşə zolaqlarının salınması, yol kənarı yaşıllıqların salınması prioritetləri istiqamətində görülən işləri yerində araşdırmaq üçün MQ yaradılmış, vəziyyətlə yerində tanış olmuş, görüşlər keçirtmiş, müşahidələr aparılmışdır.

Toplanmış məlumatların qiymətləndirilməsi və monitoring səfərləri zamanı faktların yerində dəqiqləşdirilməsi bu alt istiqamət üzrə işlərin tam yerinə yetirilməsi qənaətinə gəlməyə imkan verdiyindən, öhdəliklərin icrası vəziyyəti maksimum – 3 balla qiymətləndirilmişdir.

•Atmosfer havasına atılan zərərli maddələrə dair Avropa standartlarına uyğun milli standartlar hazırlanması və tətbiqi sahəsində görülən işlər:

Monitoring zamanı bu altbölmə üzrə öhdəliyin icrasına məsul dövlət qurumları olan ETSN-ə, SMPDK və İN rəsmi sorğu göndərilmişdir. ETSN-nə göndərilən sorğunun cavabında deyilir: “Beynəlxalq (regional) və dövlətlərarası standartların, normaların, qaydaların və tövsiyələrin Azərbaycan Respublikası ərazisində tanınması və tətbiq edilməsi Qaydaları”nın tələbləri nəzərə alınaraq, Ekologiya və Təbii Sərvətlər və Səhiyyə nazirliklərinin, Standartlaşdırma, Metrologiya və Patent üzrə Dövlət Komitəsi və qeyri-hökumət təşkilatları nümayəndələrindən təşkil edilmiş Ekologiya üzrə Texniki Komitə tərəfindən ətraf mühitin idarə olunması, hava, su, torpaq üzrə 53 İSO standartı hazırlanmış və Azərbaycan Respublikasının Standartlaşdırma, Metrologiya və Patent üzrə Dövlət Komitəsi tərəfindən təsdiq edilmişdir.

Hal-hazırədək atmosfer havasına atılan zərərli maddələrə dair Avropa standartlarına uyğun 11 milli İSO standartı hazırlanmış və Azərbaycan Respublikasının Standartlaşdırma, Metrologiya və Patent üzrə Dövlət Komitəsi tərəfindən təsdiq edilmişdir”

Ekologiya və Təbii Sərvətlər Nazirliyi Respublikanın iri sənaye şəhərlərində atmosfer havasının gözlənilən çirklənmə vəziyyətinin proqnozunu bu inqredientlər üzrə toz, kükürd qazı, dəm qazı, azot 4-oksid və his daimi olaraq aparır və saytda yerləşdirir.

SMPDK cavab məktubunda Azərbaycan Respublikası ərazisində dövriyyəyə buraxılan (idxal və Azərbaycan Respublikasında istehsal edilən) avtonəqliyyat vasitələrindən atmosfer havasına atılan zərərli maddələrə dair tələblərin Avro-4 ekoloji normalara uyğunlaşdırılması barədə “Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin (NK) 14 yanvar 2014 tarixli 2 nömrəli Qərarından irəli gələn məsələlərin həll olunması üçün Komitə tərəfindən “Avro-4” ekoloji normaları özündə əks etdirən AZS 636 “Yol nəqliyyatı. Ekoloji siniflər” dövlət standartına 1 sayılı dəyişiklik təsdiq edilmişdir.

ETSN-nin *Atmosfer havası* vəziyyətini müşahidə etmək üçün monitorinq sistemi fəaliyyət göstərir və bu məqsədlə bir neçə laboratoriya yaradılıb: Atmosfer yağıntılarının kimyəvi tərkibinin monitorinqi, Atmosfer yağıntılarının fon tərkibinin monitorinqi laboratoriyası, Xızı atmosfer havasının fon tərkibinin müşahidə məntəqəsi, Atmosfer havasının çirklənməsinin monitorinqi laboratoriyası, Spektrometriya və xromatoqrafiya laboratoriyası.

Bu alt istiqamət üzrə öhdəliklərin tam icrası qeydə alınmasa da, öhdəliklərin icrasında əsaslı irəliləyiş olduğundangörülən işlər qiymətləndirmə metodologiyasına uyğun olaraq 3 balla qiymətləndirilib.

•Azərbaycanda orta hesabla bir vahid ÜDM istehsalı üçün istifadə edilən enerjinin və emissiya olunan karbon dioksidin miqdarı iqtisadi Əməkdaşlıq və İnkişaf Təşkilatı ölkələri üzrə göstəriciyə yaxınlaşdırılması tədbirləri:

Azərbaycan Respublikasında isə 2011-ci ildə bu qiymətlər müvafiq olaraq 0,15 t.n.e// 1000 \$ ABŞ və 0,33 kq CO₂/\$ ABŞ olmuşdur.Ümumi Daxili Məhsulun (ÜDM) dəyişmə dinamikası 1990-2013-cü illərdə İƏT ölkələri üzrə 59,2 %, Azərbaycan Respublikası üzrə 156,4 % artmışdır. ÜDM üzrə enerji alıcılığı qabiliyyəti İƏT ölkələri üzrə 62,7 % Azərbaycan Respublikası üzrə isə 156,4% artıb.

ÜDM carbon effektivliyi İƏT ölkələri üzrə 31,3%, Azərbaycan Respublikası üzrə 78,5% azalmışdır. Adam başına düşən karbon qazı miqdarı İƏT ölkələri üzrə 7,2%, Azərbaycan Respublikası üzrə isə 58,1% azalmışdır.

Dövlət Statistika Komitəsinin açıqladığı məlumat:

Cədvəl 1. Avtomobil nəqliyyatından atmosfer havasına atılmış adambaşına, ərazi və ÜDM vahidinə düşən çirkləndirici maddələr)⁷

	<i>Cəmi, min ton</i>	<i>Adambaşına düşən, kq</i>	<i>Ölkə ərazisinin 1 km²-nə düşən, kq/km²</i>	<i>ÜDM²) vahidinə düşən, kq/manat</i>
2005	496.4	58,4	5732.1	39,6
2010	742,0	82,0	8568.1	27,6
2011	779,1	84,9	8996.5	29,5
2012	849,3	91,4	9807.1	31,4
2013	940,2	99,8	10856.8	32,8
2014	965,9	101, 3	11153.5	32,4

Cədvəl 2. İstilik effekti yaradan qazların atılması (milyon ton CO₂ ekvivalentində)

	2012	2013	2014
<i>Karbon qazı (CO₂)</i>	30.2	29.5	30.2
<i>Azot bir oksid (N₂O)</i>	3.1	3.1	3.2
<i>Metan (CH₄)</i>	17.6	17.2	17.4
<i>F-qazlar</i>	0.9	1,0	1,0

Cədvəl 3. Sahələr üzrə istilik effekti yaradan qazların atılması

	2012	2013	2014
<i>Energetika</i>	39,3	38,2	39.1
<i>Sənaye prosesləri</i>	3,0	3,1	3.2
<i>Kənd təsərrüfatı</i>	7,0	6,9	7.1
<i>Torpaqdan istifadə, onun dəyişdirilməsi və meşə təsərrüfatı²⁾</i>	-5.4	-5.4	-5.5
<i>Tullantılar</i>	2,5	2,5	2,6
<i>Torpaqdan istifadə, onun dəyişdirilməsi və meşə təsərrüfatı nəzərə almaqla, cəmi</i>	51,8	50,7	52,0
<i>Torpaqdan istifadə, onun dəyişdirilməsi və meşə təsərrüfatı istisna olmaqla, cəmi</i>	46,4	45,3	46,5

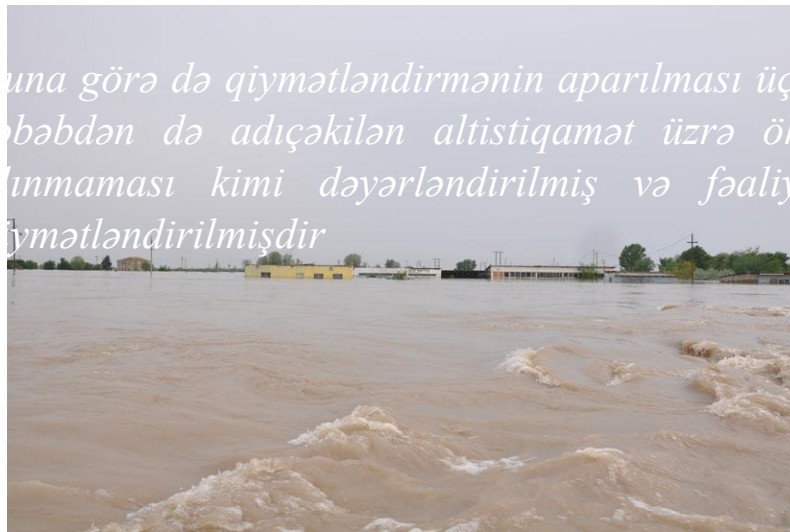

Bu alt istiqamət üzrə öhdəliklər tam icra olunduğundan qiymətləndirmə metodologiyasına uyğun olaraq fəaliyyətlərin icrası maksimum - 3 balla qiymətləndirilib.

• Daşqın və subasma ilə bağlı fəvqəladə halların baş verə biləcəyi zonaların müəyyənləşdirilməsi, müvafiq qurumların istifadəsi üçün mütəmadi olaraq proqnozların tərtibi tədbirləri

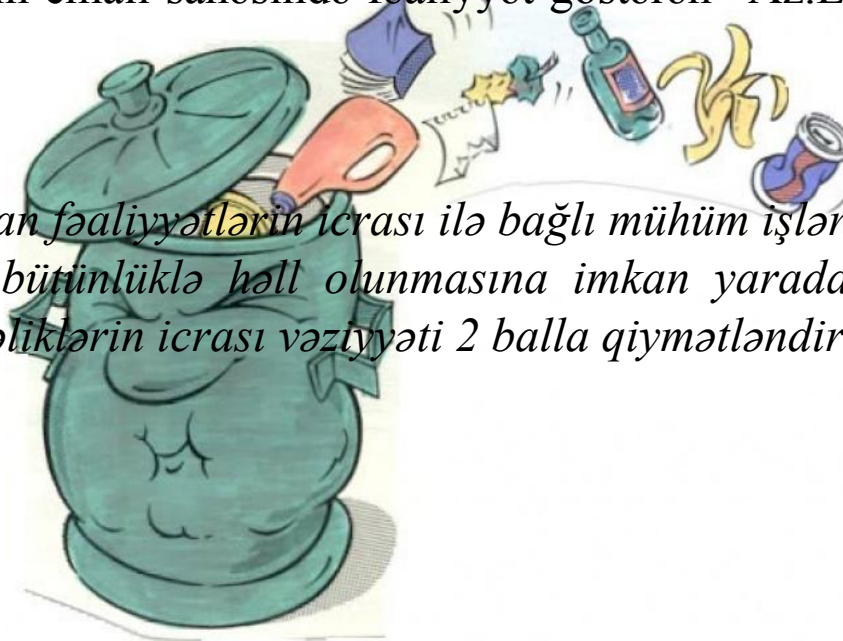
Ən çox sel hadisələri Böyük Qafqazın Cənub yamacında və Naxçıvan MR-ın yüksək dağlıq ərazisində baş verir. Daşqın və subasma ilə bağlı fəvqəladə halların baş verə biləcəyi zonaların müəyyənləşdirilməsi məqsədilə “Azərbaycanın sel xəritəsi” hazırlanmış və bu xəritə “Azərbaycanın Milli Atlası”nda öz əksini tapmışdır. Respublika çaylarında o cümlədən, transsərhəd çaylarda gözlənilən sululuqla bağlı gündəlik, on günlük, aylıq yaz-yay (aprel-iyun) gursululuq dövrü proqnozlar və xəbərdarlıqlar sistemə hazırlanaraq müvafiq dövlət qurumlarına göndərilir.

Respublikanın ən təhlükəli hesab olunan çaylarında (Kürmükçay, Tərtərçay, Daşağılçay, Girdimançay, Kişçay, Durucaçay və Dəmiraparançay) sel və daşqınlara qarşı 1818 pm uzunluğunda sahilbərkitmə (dəmir-beton, daş-beton, beton) işləri yerinə yetirilmişdir.

- **Xammala qənaət, təbii sərvətlərdən səmərəli istifadə və ətraf mühitin qorunması məqsədilə tullantıların idarə edilməsi tədbirləri**

Sənaye və məişət tullantıları hər zaman gərgin ekoloji vəziyyətin yaranmasına səbəb olur. Azərbaycan Respublikasında da bu istiqamətdə ciddi işlər görülüb. 1998-ci “İstehsalat və məişət tullantıları haqqında Azərbaycan Respublikasının Qanunu” qəbul edilmiş və “İstehsalat və məişət tullantıları haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununa dəyişikliklər və əlavələr edilməsi barədə” 2007-ci ildə Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Fərman imzalamışdır. “Təmiz Şəhər” Açıq Səhmdar Cəmiyyəti yaradılıb, Balaxanı Sənaye Parkı tikilib istifadəyə verilmişdir. Zavodun tərkibində işlənmiş mühərrik yağlarının emalı ilə məşğul olan “Ekokat” MMC və plastik butulkaların emalı sahəsində fəaliyyət göstərən “Az.Ekol.” MMC yaradılıb.

Konsepsiyada nəzərdə tutulan fəaliyyətlərin icrası ilə bağlı mühüm işlər görülsə də, bu sahədəki problemlərin bütünlüklə həll olunmasına imkan yaradan tam icra qeydə alınmadığından öhdəliklərin icrası vəziyyəti 2 balla qiymətləndirilmişdir.

•Torpaq ehtiyatlarının səmərəli idarə olunması tədbirləri

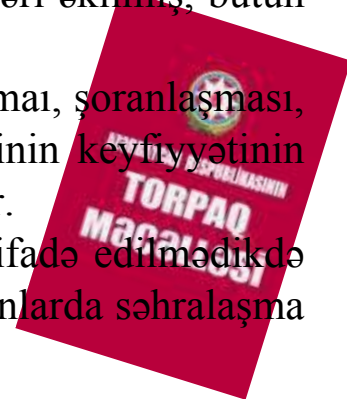
“Torpaq Məcəlləsinin təsdiq edilməsi haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanunu 25 iyun 1999-cu il tarixində qəbul edilmişdir.

Bura səhralaşma prosesinin qarşısının alınması, iri sənaye və dağ-mədən obyektlərinin fəaliyyəti nəticəsində yararsız vəziyyətə düşmüş torpaqların bərpası, kənd təsərrüfatına yararlı torpaqlardan istifadə sisteminin təkmilləşdirilməsi və torpaqların antropogen çirkləndirilməsinə qarşı mübarizə tədbirləri daxildir.

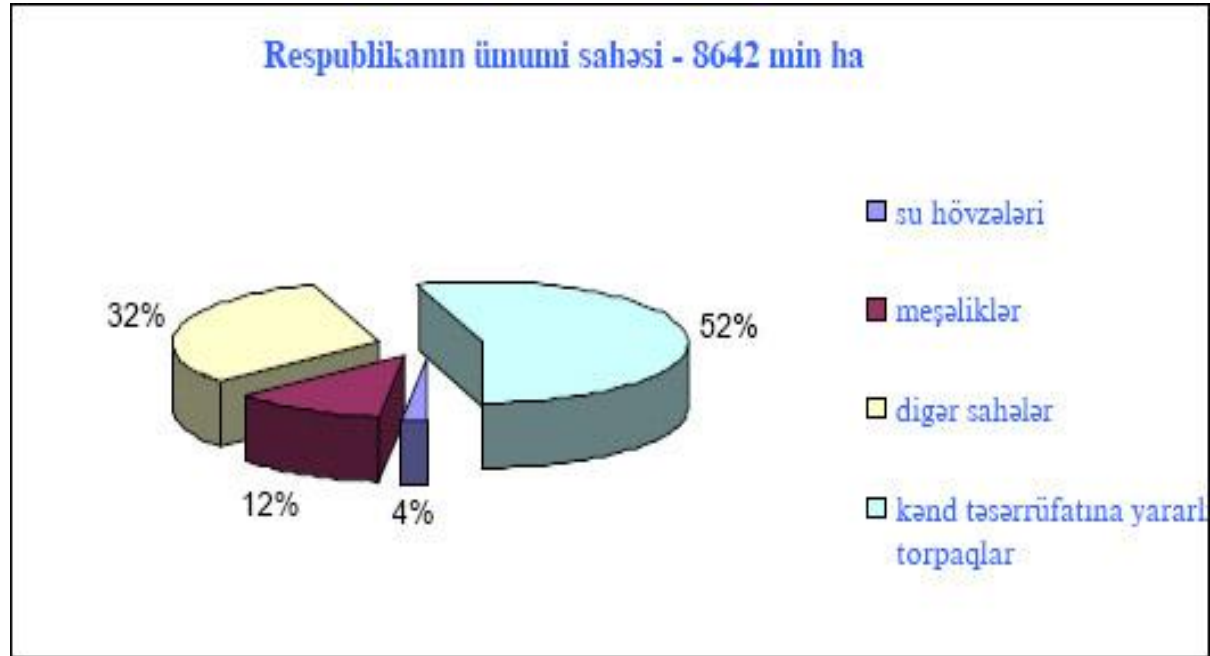
Torpaq ehtiyatlarının səmərəli istifadə olunması, səhralaşma proseslərinin qarşısının alınması və kənd təsərrüfatına yararlı torpaqlardan istifadə sisteminin təkmilləşdirilməsi məqsədi ilə Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2008-ci ildə təsdiq edilən “2008-2015-ci illərdə Azərbaycan Respublikasında yoxsulluğun azaldılması və davamlı inkişaf Dövlət Proqramı”nın 6.3.3-cü bəndində nəzərdə tutulmuş “Səhralaşma ilə mübarizə üzrə Milli Fəaliyyət Planı”nın layihəsi hazırlanıb. Torpaq ehtiyatlarının münbitliyinin artırılması məqsədi ilə hesabat müddətində ölkənin qeyri-meşə fondu torpaqlarında, o cümlədən Abşeron yarımadası və ona bitişik digər arid zonalarda, həmçinin magistral avtomobil yollarının kənarında aşağı keyfiyyətli torpaqlarla səciyyələnən ərazilərin təmizlənərək yararlı vəziyyətə gətirilməsindən sonra müasir metodlara əsaslanan iri yaşıllaşdırma layihələri həyata keçirilmiş, 4000 ha ərazidə 5 milyona yaxın müxtəlif növ ağac və kol cinsləri əkilmiş, bütün ərazilər müasir damcılı suvarma sistemi ilə təchiz edilmişdir.

Səhralaşma nəticəsində otlaq ərazilərində torpaq örtüyünün eroziyaya uğraması, şoranlaşması, münbit qatının itirilməsi, təbii ot örtüyünün seyrəkləşməsi, otlaq sahələrinin keyfiyyətinin aşağı düşməsi və nəticə etibarilə bioloji müxtəlifliyin itirilməsinə səbəb olur.

Hazırda səhralaşmanın arealı çox sürətlə genişlənir. Torpaqdan düzgün istifadə edilmədikdə (nəzarətsiz) də arid iqlimli rayonlarda səhralaşma prosesi baş verir. Bu rayonlarda səhralaşma əsasən suvarma ilə əlaqədardır.

Dünyada suvarılan torpaqların 30%-ə qədəri şoranlaşmaya məruz qalmışdır. Azərbaycan quru iqlimə malik (arid) zonada yerləşdiyinə görə burada kənd təsərrüfatının inkişafı həmişə süni suvarma aparmışdır. Ölkədə su ehtiyatlarının qıtlığı, onların bölgələr üzrə qeyri-bərabər paylanması və əsas əkinçilik bölgələrində torpaqların şorlaşmaya meyli olması meliorasiya və suvarma işlərini zərurətə çevirmişdir.

Konsepsiyada nəzərdə tutulan fəaliyyətlərin icrası ilə bağlı mühüm işlər görülsə də, bu sahədəki problemlərin bütünlüklə həll olunmasına imkan yaradan tam icra qeydə alınmadığından öhdəliklərin icrası vəziyyəti 2 balla qiymətləndirilmişdir.

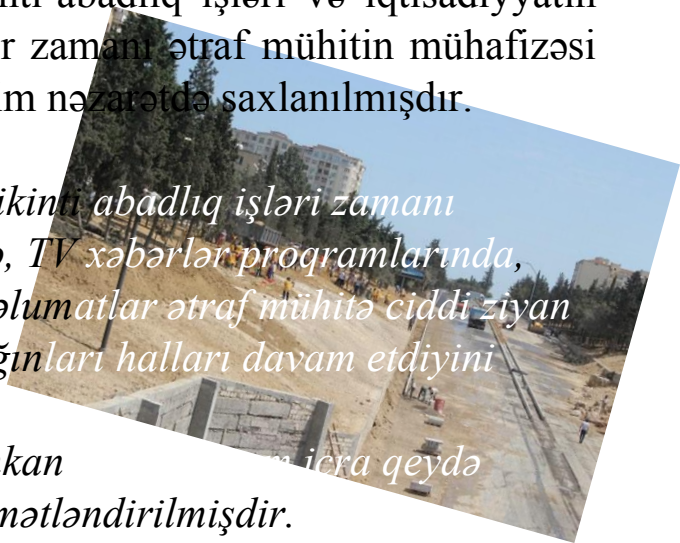
• **Ölkədə aparılan tikinti-abadlıq işləri və iqtisadiyyatın bütün sahələrinin inkişafı üzrə həyata keçirilən işlər zamanı ətraf mühitin mühafizəsi tədbirləri**

ETSN-nə sorğu göndərilmişdir. Mülkiyyət tabeçiliyindən asılı olmayaraq aparılan tikinti-abadlıq işləri və iqtisadiyyatın bütün sahələrinin inkişafı üzrə həyata keçirilən layihələrin ekoloji ekspertizası zamanı ətraf mühitin mühafizəsinə dair tələblərin layihədə nəzərdə tutulması müəyyənləşdirilir və icra müddətində əməl edilməsi zəruri olan ekoloji tələblərin çərçivəsi müəyyənləşdirilir. Ekoloji ekspertizada layihələr üzrə əsas ekoloji tələblər müasir texnoloji avadanlıq və vasitələrdən istifadə olunmaqla ətraf mühitə təsirlərin azaldılmasına yönəldilmişdir. Əsasən neft-qaz, şəhərlərin istilik təchizatı, məktəb-bağça, səhiyyə tikintiləri, fərdi sahibkarlıq obyektləri üzrə çox saylı layihələr razılaşdırmaq üçün təqdim olunmuşdur. Təqdim olunmuş layihələrə aidiyyəti üzrə zərurət yarandıqda sahə ekspertləri cəlb olunmaqla müəyyən olunmuş müddətlərdə baxılaraq münasibət bildirilmiş, çoxsaylı müzakirələrin aparılmasında əməkdaşların iştirakı təmin olunmuşdur.

Yuxarıda qeyd olunanlarla yanaşı ölkədə aparılan tikinti-abadlıq işləri və iqtisadiyyatın bütün sahələrinin inkişafı üzrə həyata keçirilən tədbirlər zamanı ətraf mühitin mühafizəsi sahəsində qanunvericiliyin tələblərinə əməl olunması daim nəzarətdə saxlanılmışdır.

Verilən savab məktubundakı məlumatlara baxmayaraq, tikinti-abadlıq işləri zamanı açıqlanan qeyri rəsmi məlumat mənbələrində, qəzetlərdə, TV xəbərlər proqramlarında, internet məlumatlarında və sosial şəbəkələrdə verilən məlumatlar ətraf mühitə ciddi ziyan vurulması hallarının, yaşıllıqların və qanunsuz ağac qırğınları halları davam etdiyini göstərir.

Bu sahədəki problemlərin bütünlüklə həll olunmasına imkan verməyən icra qeydə alınmadığından öhdəliklərin icrası vəziyyəti 2 balla qiymətləndirilmişdir.

- **Mənzil-kommunal təsərrüfatı sahəsində köklü islahatların aparılması (içməli su, kanalizasiya və istilik təchizatı sistemlərinin qurulması) tədbirləri**

Azərbaycan Respublikası Regionlarının 2014-2018-ci illərdə Sosial-İqtisadi İnkişafı Dövlət Proqramı təsdiq edilmişdir.

Monitoring zamanı ölkə əhalisinin su xidmətlərindən və kanalizasiya sistemindən istifadə imkanları təkmilləşdirilməsi, şəhər və qəsəbələr su təmizləyici qurğuların qurulması, iqtisadi cəhətdən səmərəli olmayan qazanxanaların ləğvi və yeni istilik təchizatı mənbələrinin tikilməsi sahəsində həyata keçirilən fəaliyyətlərlə bağlı məlumatlar açıq informasiya mənbələrindən əldə edilmişdir. Bundan əlavə MQ tərəfindən Oğuz və Zaqatalanın içməli su təchizatı və çirkab suların təmizlənməsi sistemlərinin qurulması ilə bağlı müvafiq sistemlərə yerində baxış keçirilib.

2015-ci ildə paytaxt və qəsəbələrdə 315.2 km uzunluğunda müxtəlif diametrlı su xətti, 47,6 km uzunluğunda kanalizasiya xətti və ya kollektor çəkilmiş, 9 su anbarı, 2 su və 1 kanalizasiya nasos stansiyası, 1 sutəmizləyici qurğu tikilmiş, 45156 ədəd su sayğacı, o cümlədən 38556 ədəd “smart-kart” tipli su sayğacı quraşdırılmışdır. 2014-cü ildə 40 minə yaxın əhalisi olan 50 kənddə məhz Azərbaycanda istehsal olunmuş modul tipli sutəmizləyici qurğular quraşdırılmışdır. 2007-2015-ci illər ərzində ETSN tərəfindən rayonun 320 yaşayış məntəqəsində modul tipli su təmizləyici qurğular quraşdırılaraq 530 min əhali keyfiyyətli içməli su ilə təmin edilmişdir.

“Azərsu” Açıq Səhmdar Cəmiyyətinin aşağıdakı layihələri həyata keçirib.

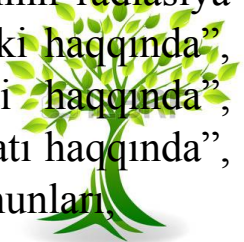

Mövcud istilik təchizatı mənbələrinin modernləşdirilməsi: - “Azəristiliktəchizat” ASC bu sahədə əhəmiyyətli işlər görülmüş, 2005-2015-ci illərdə Bakı şəhərində və respublikanın regionlarında 166 yeni istilik mənbəyi yaradılmış, 108 köhnə tipli qazanxana müasir avadanlıqlar quraşdırılmaqla modernləşdirilmiş, rayon istilik qazanxanalarından qidalanan 57 istilik məntəqəsi yenidən qurularaq müasir qazanxaya çevrilmiş, 271 qazlaşdırma layihəsi icra edilmiş, 9 istilik məntəqəsi əsaslı təmir olunmuş, 1900-ə yaxın yaşayış binasının aşağı paylama istilik xətləri əsaslı təmir edilmiş, yeni tikilən, modernləşdirilən və ya modul qazanxana quraşdırılan təhsil və səhiyyə müəssisəsinin hər birində və əlavə olaraq daha 250 təhsil və səhiyyə müəssisəsində aşağı paylama və binadaxili istilik sistemi əsaslı təmir olunaraq istilik təchizatı bərpa edilmişdir.

Konsepsiyada nəzərdə tutulan fəaliyyətlərin icrası ilə bağlı mühüm işlər görülsə də, bu sahədəki problemlərin bütünlüklə həll olunmasına imkan yaradan tam icra qeydə alınmadığından öhdəliklərin icrası vəziyyəti 2 balla qiymətləndirilmişdir.

• Ətraf mühitin qorunması sahəsində beynəlxalq əməkdaşlıq, qanunvericiliyin qabaqcıl beynəlxalq təcrübəyə uyğunlaşdırılması, səmərəli monitorinq və nəzarət mexanizmlərinin yaradılması, ictimaiyyətin məlumatlandırılması, ekologiya və təbiətin mühafizəsi sahəsində elmi araşdırma fəaliyyətinin dəstəklənməsi

“Ətraf mühitin mühafizəsi haqqında”, “Ekoloji təhlükəsizlik haqqında”, “Əhalinin radiasiya təhlükəsizliyi haqqında”, “İstehsalat və məişət tullantıları haqqında”, “Yerin təki haqqında”, “Atmosfer havasının mühafizəsi haqqında”, “Hidrometeorologiya fəaliyyəti haqqında”, “Heyvanlar aləmi haqqında”, “Ovçuluq haqqında”, “Ekoloji təmiz kənd təsərrüfatı haqqında”, “Ətraf mühitə dair informasiya almaq haqqında” Azərbaycan Respublikasının qanunları

Azərbaycan Respublikasının Meşə Məcəlləsi, Su Məcəlləsi, Torpaq Məcəlləsi və bunlara uyğun qəbul edilən digər normativ hüquqi aktlar ekologiya və təbii sərvətlərdən səmərəli istifadə olunması ilə əlaqədar münasibətləri tənzimləyir.

Azərbaycan Respublikasında əhalinin ekoloji təhsili və maarifləndirilməsini təmin etmək məqsədilə ETSN-də **Ekoloji Təbliğat Şöbəsi** yaradılmışdır. Şöbənin tərkibində olan İctimaiyyətlə əlaqələr və təbliğat sektoru Nazirliyin təbliğat siyasətinin formalaşmasında iştirak etmək və ətraf mühitin mühafizəsi və təbii mühitlə əlaqədar tərbiyə, təbliğat və təşviqat işlərini aparılması yolları haqqında təkliflər vermək, əhali arasında ekoloji maarifçiliyin, ekoloji təhsilin və təbiətə humanist münasibətin təbliğini təşkil etmək, ətraf mühitin mühafizəsinə həsr edilmiş plakat və bukletlərin hazırlanması üçün təkliflər vermək, ekologiya və təbii sərvətlər sahəsində fəaliyyət göstərən qeyri hökumət təşkilatları ilə informasiya mübadiləsinin aparılmasını təşkil etmək məqsədilə təsis edilmişdir.

Mətbuatla İş sektoru KİV-lərlə əlaqəni yaratmaq və Nazirliyin fəaliyyəti barədə onlara daha dolğun və keyfiyyətli məlumatın verilməsi məqsədi ilə təsis olunub.

Ekologiya və təbiətin mühafizəsi sahəsində **elmi araşdırma fəaliyyəti** Geoloji-kəşfiyyat işləri 58 zonada yerinə yetirilib. Axtarış işləri nəticəsində xammal ehtiyatını yüksək səviyyədə təmin edə biləcək qara, əlvan və nəcib metallar üzrə perspektivli sahələr və zonalar aşkarlanıb.

Geodeziya və Kartoqrafiya fəaliyyəti ilə əlaqədar topoqrafiya-geodeziya işləri üzrə beynəlxalq rəqəmsal xəritə standartlarında Azərbaycan Respublikasının Dövlət Yüksəklik Şəbəkəsi, Dövlət Geodeziya Şəbəkəsi işləri, ölkə ərazisini tam, həmsərhəd ölkələrin ərazilərini qismən əhatə edən 1:25 000, 1:50 000, 1:100 000 miqyaslarda **rəqəmsal topoqrafik xəritələrin** hazırlanması, 2 980 trianqulyasiya, poliqonometriya məntəqəsində nivelir nişanlarının müayinəsi və bərpası, 664 məntəqədə müşahidə, həmçinin topoqrafik planalma, köhnə xəritələrin təzələnməsi, yeni xəritələrin tərtibatı və çapa hazırlanması işləri yerinə yetirilib.

Kartoqrafiya işləri üzrə 967 adda 41 660 nüsxə tematik xəritə və topoxəritə tərtib edilərək nəşr olunub.

Azərbaycan Respublikasının Milli Ensiklopediyasına daxil olan xəritələrin, əhali, bitki örtüyü, iqlim, oroqrafiya, nəqliyyat, iqtisadi rayonlaşdırma, zoocoğrafi, torpaqların ekoloji qiymətləndirilməsi, ümumcoğrafi, Türk dünyası, Azərbaycan Səfəvi dövləti, Dünyanın siyasi, fiziki və yarımkürələrin fiziki, Bakı şəhərinin Pirallahı, Xəzər, Suraxanı və Sabunçu rayonlarının, Azərbaycanlılara qarşı ermənilərin törətdikləri soyqırımlar (1918-1920-ci illər), ermənilərin Abşeron yarımadasında törətdikləri soyqırımlar, Ermənistan tərəfindən işğal olunmuş ərazilər və Azərbaycanlılara qarşı erməni təcavüzünün nəticələri (1948-1953; 1988-1993-cü illər) xəritələri elektron formatda hazırlanaraq nəşr edilib.

Konsepsiyada nəzərdə tutulan bu fəaliyyətlərin icrası ilə bağlı mühüm işlər görüldü və tam icra qeydə alınıb ona görə də öhdəliklərin icrası vəziyyəti 3 balla qiymətləndirilmişdir.

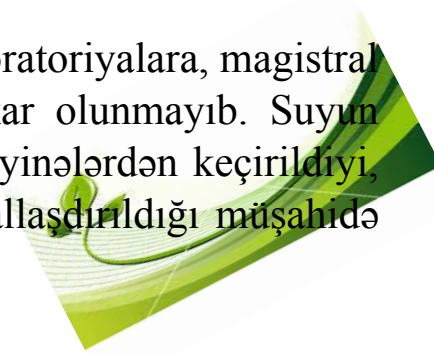
Monitoring səfərləri

Hesabatın hazırlanması zamanı Konsepsiyanın 11-ci istiqamətinin icrası üzrə rəsmi məlumatların yerində yoxlanılması məqsədilə Azərbaycanın müxtəlif bölgələrinə 4 monitoring səfəri edilmişdir.

1. 30 iyul -1 avqust 2016-cı il tarixində Oğuz və Zaqatala rayonlarına səfər edilmişdir. Səfərdə məqsəd hər iki rayonda həyata keçirilmiş içməli su təchizatı və kanalizasiya sistemlərinin yenidən qurulması işlərinin müstəqil monitoringinin həyata keçirilməsi olmuşdur.

Oğuz rayonunda içməli su təchizatı sistemində - anbarlara, laboratoriyalara, magistral və küçə, məhəllə su xətlərinə baxış zamanı hər hansı nöqsan aşkar olunmayıb. Suyun rezervuarlarda normalara uyğun saxlandığı, təmizləndiyi, anbarların ərazisinin mühafizə olunduğu, suyun təzyiqinin normallaşdırıldığı müşahidə olunub. Monitoring qrupu təsadüfi seçmə yolu ilə Oğuz şəhərinin müxtəlif ərazilərində səhər sakinlərinin içməli su təchizatı və kanalizasiya sisteminin necə işləməsi ilə bağlı rəyini öyrənib. Qısa müsahibəyə cəlb olunanlar həm içməli suyun təchizatından, həm də kanalizasiya xitmətindən razılıqlarını bildirib, içməli suyun kəsintisiz 24 saat verildiyi faktını təsdiqləyib və suyun keyfiyyətindən narazılıqlarının olmadığını bildiriblər.

Zaqatala rayonunda içməli su təchizatı sistemində - anbarlara, laboratoriyalara, magistral və küçə, məhəllə su xətlərinə baxış zamanı hər hansı nöqsan aşkar olunmayıb. Suyun rezervuarlarda normalara uyğun saxlandığı, mütəmadi laborator müayinələrdən keçirildiyi, təmizləndiyi, anbarların mühafizə olunduğu, suyun təzyiqinin normallaşdırıldığı müşahidə olunub.

2. **03-04 avqust 2016-cı il tarixində** ETSN-nin Göygöl Meşə Mühafizəsi və Bərpası Mərkəzinə olmuşdur.

Görülən işlərə baxış keçirilmişdir. 2014-cü ildə 20 ha ərazidə palıd toxumu səpilib ki, bu da **6 600** ağacın əkilməsi deməkdir. Elə həmin il Göygöl rayonu ərazisinə daxil olan meşə ərazilərində göyrüş, qoz, akasiya ağacları əkilib. Təkcə 2014-cü ildə **35-40 ha** ərazidə əkin və səğın işləri yerinə yetirilib.

2015-ci ilin *payızında 40 ha* və 2016-cı ilin *yazında 40 ha* ərazidə **4 ton** palıd toxumu əkilib. **1 kq-da 105** ədəd palıd toxumu olur. Toxumların əkilməsi üçün hər hektarda 3 min çala qazılıb.

Mərkəzin direktorunun və əməkdaşlarının iştirakı ilə bərpa məqsədi ilə əkin həyata keçirilmiş meşə ərazilərinə və palıd tinglərinin yetişdirildiyi təsərrüfata baxış keçirilib.

3. 09-10 sentyabr 2016-cı il tarixində Ələt- Salyan şosesinin hər iki tərəfində salınmış yaşıllıq zolağının faktiki vəziyyətinin, Salyan rayonunun Xıdırlı kəndində yerləşən Dəniz Suyunun Duzsuzlaşdırılması Kompleksinin, Şirvan kollektorunun suyunun duzsuzlaşdırılması məqsədilə tikilmiş Duzlu suyun təmizlənməsi qurğularının (2 ədəd), Bağlı qrunt şəraitində örtülü kök sistemli tinglik idarəsinin işinin monitorinqi məqsədilə həyata keçirilib.

9 sentyabrda işinə Ekologiya və Təbii Sərvətlər Nazirliyinin (ETSN) tabeliyindəki Azərbaycan Yaşıllaşdırma və Landşaft Quruluşu ASC-nin 4 saylı Yaşıllaşdırma İdarəsinin qulluq etdiyi Ələt-Astara magistral avtomobil yolunun hər iki tərəfində salınmış meşə zolağının monitorinqi ilə başlayıb Monitorinq zamanı idarənin rəisi Tural Məmmədov monitorinq qrupunu müşayiət edib.

MQ –u təsadüfi seçmə yolu ilə 4 ayrı hissəsində monitoring aparıb, ağacların əkilməsi, damcılı suvarmanın, ağaclara aqrotexniki qulluğun olunması, cərgələrarası şumlama, malalama, cərgələrin alağ otlarından təmizlənməsi, ağacların gövdə ətrafının bellənməsi, onlara gübrə verilməsi, ağacların vaxtında budanması və nisbətən böyük ağacların gövdələrinin əhənglə rənglənməsi vəziyyətini müşahidə edib. 4 sayılı Yaşıllaşdırma İdarəsinin nəzdindəki 2 ədəd Duzlu suyun təmizlənməsi qurğusuna baş çəkilib. “Şirvan” kollektoru üzərində qurulmuş hər iki qurğunun işlək vəziyyətdə olması, kollektordan götürülən suyun (duzluluq 4%) çökdürüldükdən, qum və kağız filtrləri vasitəsilə təmizləndikdən və membranlardan keçirilərək duzsuzlaşdırıldıqdan sonra xüsusi nasosların köməyiylə yolboyu 440 hektarda salınmış meşə zolağının suvarılması üçün istifadə olunması müşahidə edilib.

4. 13-14 sentyabr 2016-cı il tarixində Ələt- Hacıqabul şosesinin hər iki tərəfində salınmış yaşıllıq zolağı və Sabirabad rayonunun Şıxbabalı, Osmanlı, Qaratoğay və Axtaçı Muğan kəndlərində yerləşən sutəmizləyici qurğuların, kənddaxili bulaqların (kaçalka) faktiki vəziyyəti monitoringi məqsədilə təşkil olunub. Monitoring prosesində ETSN-nin tabeçiliyindəki Azərbaycan Yaşıllaşdırma və Landşaft Quruluşu ASC-nin “Kür-Arazboyu və digər yaşayış məntəqələrində istifadə olunan içməli suyun ekoloji standartlarına nəzarət və təminat Mərkəzinin Hacıqabul-Sabirabad Regional İdarəsinin istismar bölməsinin baş mütəxəssisi Əlipənah Fətullayev monitoring qrupunu müşayiət edib. Qurğuların hamısının saz vəziyyətdə olduğu və monitoring zamanı suyun fasiləsiz verilməsi faktı qeydə alınıb.

NƏTİCƏ

Aparılan monitorinqlər nəticəsində belə qənaətə gəlmək olur ki, Konsepsiyanın “Ətraf mühitin qorunması və ekologiya məsələləri” bölməsində ölkədə həyata keçirilməsi nəzərdə tutulan istiqamətlər üzrə görülən işlərlə ancaq ETSN məşğuldur.

Monitorinq zamanı yerli icra orqanlarının saytlarında mərhum prezident Heydər Əliyevin doğum günü münasibəti ilə keçirilən ağacəkmə aksiyası haqqında məlumatlardan başqa ətraf mühitin qorunması ekoloji vəziyyətin yaxşılaşdırılması sahəsində gördükləri işlər barədə məlumatlara rastlanmadı. Bu aksiya artıq uzun illərdir həyata keçirilir. Bu illər ərzində əkilən ağaclardan artıq meşə əraziləri yaranmalı idi. Bu saytlarda əvvəlki illər ərzində əkilən ağacların vəziyyəti ilə bağlı məlumatlar belə yoxdur. İri sənaye və dağ-mədən obyektlərinin fəaliyyəti nəticəsində yararsız vəziyyətə düşmüş torpaqların bərpası, mədən işləri nəticəsində içməli su hövzələrinin çirklənməsi, turizmin və sahibkarlığın inkişaf etdirilməsi nəticəsində ətraf mühitə olan ciddi təsirləri olduğu barədə qeyri rəsmi mənbələrdən məlumatlar yayılır. Buna baxmayaraq, ölkədəki aidiyyatı qurumlar bu problemlərə ciddi yanaşırlar.

Azərbaycan az meşə ərazisi olan ölkələrdəndir. Meşələr həm də su mənbəyidir. Meşələrin məhv edilməsi səhralaşma prosesinə gətirib çıxarır.

Əhalinin ekoloji maariflənməsinə ciddi ehtiyac duyulur. Ölkə əhalisi hamılıqla ətraf mühit haqqında biliklərə, ekoloji mədəniyyətə, ekoloji tərbiyəyə, ekoloji əxlaqa, ekoloji şüura sahib olmalı və ətraf mühitin vəziyyəti ilə bağlı məlumatlı olmalı və ondan dayanıqlı istifadə barədə elementar biliklərə malik olmalıdır.

TÖVSIYƏLƏR

- iqtisadiyyatın ekologiyalaşdırılması tədbirlərinin gücləndirilməsi;
- alternativ enerji mənbələrindən istifadənin genişləndirilməsi;
- bioloji müxtəlifliyin, əhəmiyyətli komponentlərinin qorunması;
- xüsusi mühafizə olunan ərazilərdə müxtəlif qoruma statusuna malik olan bitki və heyvanat aləminin bərpası üçün müvafiq şəraitin yaradılması;
- bioloji müxtəlifliyin inkişafının təşkilinin təmin edilməsi üçün torpaqların keyfiyyətinin yaxşılaşdırılması, səmərəli istifadəsi və mühafizəsi;
- əhalinin ekoloji maarifləndirilməsi və təhsil səviyyəsinin artırılması;
- Xəzər ekosisteminə antropogen təsirləri azaltmaq və dənizin biomüxtəlifliyinin qorunması;
- əhalinin ümumi istifadəsində olan istirahət-rekreasiya zolağının bərpası;
- Xəzər dənizinin sahilıyan ərazilərində tikilən hasarların sökülməsi və bu ərazilərin əhalinin istifadəsinə verilməsini təmin etmək;
- Xəzər dənizinin zərərli kimyəvi maddələrlə çirklənməsinin qarşısını almaq;
- yaşıllıqların salınması, bərpası və artırılması, mövcud yaşıllıqların mühafizəsi;
- qiymətli ağaclardan ibarət məşə ərazilərinin becərməsi, ölkədəki pozuq meşələrin bərpa olunması və meşələrin növ tərkibinin yaxşılaşdırılması;
- atmosfer havasının çirklənməsinin qarşısının alınması;
- ölkə ərazisində tullantıların idarə edilməsi sahəsində fəaliyyətləri genişləndirməli;
- torpaq ehtiyatlarının səmərəli idarə olunması;
- səhrələşmə proseslərinin qarşısının alınması;
- iri sənaye və dağ-mədən obyektlərinin fəaliyyəti nəticəsində yararsız vəziyyətə düşmüş torpaqların bərpası;
- kənd təsərrüfatına yararlı torpaqlardan istifadə sisteminin təkmilləşdirilməsi;
- torpaqların antropogen çirklənməsinə qarşı mübarizənin gücləndirilməsi;
- ölkə vətəndaşlarının ekoloji cəhətdən təmiz, sağlam və əlverişli ərazilərdə yaşamasını və qidalanmasını təmin etmək;

Təşəkür edirik